

Panasjuk O. P. Attempts to create the Belarusian National Army in 1917-1918

The article presents a brief historical overview of formation of the Belarusian armed forces. An attempt was made to analyze the Belarusian military movement in the context of the national political situation during the period of 1917-1918. Also, an attempt was made to clarify the position of the Belarusian politicians to the idea of the formation of national armed forces. It was determined that there was not an unified access to the problem among Belarusian politicians. At the same time the article focuses on the importance of national military meetings, which were held in Belarus. Position of the Bolsheviks and the German occupation administration in an attempt to realize Belarusian officials plan to create a national army.

Keywords: military movement, Belarusian Military Organization, regiment, armed groups, army.

УДК 94(477.6):35.071.5-051"1917"

Т. С. Вінцовський

КАТЕРИНОСЛАВСЬКА УКРАЇНСЬКА ГУБЕРНСЬКА РАДА В РОБОТІ ГУБЕРНСЬКОГО ЗЕМСТВА ПІД ЧАС РЕВОЛЮЦІЇ 1917 РОКУ

У представленій публікації аналізуються зміни у системі організації місцевої влади в ході революції 1917 року. Автор, вивчивши надбання радянської та сучасної історичної науки, дослідив участь Катеринославської української губернської ради в роботі губернського земського зібрання. Акцентується увага на кадровому потенціалі української фракції в земській установі, актуальних питаннях політичного та культурного розвитку України та регіону, які перебували в полі зору представників української губернської ради.

Ключові слова: революція, земства, Тимчасовий уряд, Катеринославська губернія, Центральна Рада, українська губернська рада

Традиційно протягом багатьох десятиків років інтелектуальні зусилля істориків, які представляли різні наукові школи та сповідували відмінні методологічні принципи, спрямовувалися на вивчення тих аспектів революції, які були пов'язані з формуванням ґранд-наративу революції 1917 року. Такий підхід був цілком виправданим, адже передбачав конструювання цілісного погляду на епоху, коли руйнувалася імперська система організації суспільства й поставала нова модель, яка виносила на передові рубежі революційної інтерполяції ті сполучні ланки життя людини, які не лише виконували рішення центру, але й пропонували власний погляд на низку питань самоорганізації регіональних спільнот. Відтак, лише в поодиноких випадках предметом досліджень виступали такі органи місцевого самоврядування як думи і земства, не кажучи вже про українські ради, роль яких у подіях як російської, так і української революції не викликала особливого зацікавлення з боку науковців, адже вони затіялися вивченням системи рад робітничих, солдатських і селянських депутатів.

Одним з перших в українській історичній науці підійшов до вивчення становища земств у період революції миколаївський дослідник П. Тригуб, який розглядав роль цих самоврядних структур у ході революції не як самостійну наукову проблему, а як побічний елемент в процесі встановлення більшовицької влади, який необхідно було ліквідувати, оскільки в стінах земств продукувалися контрреволюційні ідеї. У його статті йшлося про заміну старої цензової системи самоврядування на нову радянську, адже до революції 1917 р. міські думи і земства були підконтрольними центром самоврядними інституціями, а після повалення царизму стали органами влади, які, у свою чергу, на початку 1918 р. замінювалися на виконкоми рад робітничих і солдатських депутатів [1, с. 25].

Втім в радянську епоху першість у вивченні земств належала російським вченим. Прямо чи побічно земські інституції стали предметом досліджень В. Старцева [2], А. Сенцова [3], Г. Герасименка [4] та інших. Вони розглядали трансформацію управлінської системи Російської держави протягом 1917 р., акцентуючи увагу на її демократизацію, але з притаманними для ідеологічного монізму стереотипами, що міські думи і земства були притулками буржуазних елементів, тому не могли виражати волю трудового люду. Особливо варто відзначити монографію останнього, у якій знаходимо чимало оцінок подіям у Катеринославській губернії.

Існуючі прогалини у дослідженні земських інституцій в роки революційних потрясінь українські науковці розпочали доволі активно заповнювати вже на початку ХХІ століття, коли у монографіях, статтях і дисертаціях вищезначена тема або досліджувалася безпосередньо [5; 6; 7; 8], або побічно [9; 10]. У першому випадку автори розглядали становлення нової системи влади, у якій земства вивчалися у контексті політики Центральної Ради, Генерального секретаріату та інших управлінських структур, наголошуючи, що чимало людей, обраних до земств у результаті реформи самоврядування 1917 р., були активними учасниками визвольних змагань, а оновлені земства схвально ставились до української влади [5, с. 55]. У другому випадку йшлося про земства як об'єкт подієвого опису революційних подій й тому вони опинилися на периферії наукових інтересів.

Усі вищезазначені праці об'єднує та особливість, що їхні автори не ставили на порядок денний необхідність дослідити земську проблематику в контексті боротьби між окремими групами/фракціями, які були дзеркальним відображенням існування тих політичних реалій, що існували у ширшому контексті, на рівні регіону чи України. Зокрема, йдеться про діяльність представників Катеринославської української

губернської ради (КУГР) в губернських земських структурах. Тому у пропонованій статті ставимо наступні дослідницькі завдання: з'ясувати ставлення російського та українського урядів щодо місця земств у новій конструкції влади, встановити персональний склад фракції КУГР в губернському земстві, виявити особливості політичної боротьби в стінах земства. Джерельне супроводження теми міститься у стенографічних звітах Катеринославського губернського земського зібрання, які вийшли друком у 1917 – 1918 рр.

Зречення Миколи II влади і формування Тимчасового уряду потягнули за собою необхідність донести до суспільства тези щодо головних напрямів внутрішньої політики нової російської влади. Вже 3 березня світ побачила Декларація Тимчасового уряду в якій йшлося про амністію осіб, переслідуваних старим режимом, запровадження громадянських свобод, підготовку до скликання Установчих зборів, а також про необхідність перебудувати роботу місцевого самоврядування на демократичних засадах, оскільки раніше думи і земства вважалися органами місцевого громадського управління й перебували під наглядом губернаторів, які підпорядковувалися безпосередньо Міністерству внутрішніх справ. Оскільки протягом найближчих днів діяльність більшості губернаторів виявилася паралізованою, а декого з них навіть заарештували, то їхні функції перейшли у руки голів Губернських земських управ, які мали тимчасово заповнити вакуум влади [2, с. 123, 193, 198, 202]. Такий перерозподіл владних повноважень був не випадковим, адже земці активно підтримували зміни у державі, прикладом чого може слугувати телеграма земських діячів Катеринославської губернії надіслана своєму земляку, колишньому колезі по роботі у земській управі, голові IV Державної Думи М. Родзянку, у якій говорилося, що вони, “пишаючись своїм обранцем, раді бачити у Вашій особі вираження волі й думок усього народу” [4, с. 53].

Тимчасовий уряд у перші тижні революції суттєво розширив компетенцію земських органів, а урядовий часопис, описуючи події в Катеринославській губернії, заявляв, що центром влади і управління є Губернська земська управа [11, 14 марта]. Як з'ясували О. Завальнюк і В. Стецюк, до їх повноважень увійшли правова допомога населенню, улаштування бірж праці, заходи із охорони праці, завідування місцевою міліцією та інше. Якщо раніше земствам підлягали виключно земські школи, то тепер під їх керівництво переходили усі без винятку початкові навчальні заклади. До того ж, земським установам дозволялося вступати у спілкування з іншими установами місцевого самоврядування, що раніше заборонялося. У залежності від земських управ опинилися місцеві органи виконавчої влади, деякі з них почали підпорядковуватися земським управам, інші передали їм свої повноваження [5, с. 49-50].

Але земські інституції не могли повноцінно претендувати на усю повноту влади, адже все-таки на них здебільшого покладалися дещо інші, звичні з дореволюційних часів господарські функції. Як влучно відзначив В. Старцев, вже на кінець березня 1917 р. між чисельними місцевими адміністративними організаціями, які діяли в одному й тому самому регіоні (громадські комітети, комісари Тимчасового уряду, міські думи і управи, земські комітети), встановилися достатньо напружені стосунки, оскільки вони у тій чи іншій мірі претендували на роль владної інституції. Тому ціла низка урядових постанов мала роз'яснити функції вказаних утворень. Так, 1 квітня прем'єр-міністр Г. Львов підписав циркулярну телеграму губернським комісарам щодо їхнього статусу, згідно з якою вони ставали єдиним носієм влади уряду в губернії, з перебиранням прав і обов'язків колишніх губернаторів [2, с. 203, 224].

Протягом весни – початку літа 1917 р. світ побачили документи, які безпосередньо регулювали статус земств. Задля підготовки земської реформи Тимчасовий уряд 23 березня ухвалив зосередити всі справи по реформі в особливій нараді, яку очолив Г. Львов. Результатами її діяльності стало ухвалення законів “Про волосне земське управління”, “Про здійснення виборів губернських і повітових земських гласних”, “Про зміну діючого положення про губернські і повітові земські установи” та інші” [6, с. 100]. Також 29 травня уряд дав вказівку про здійснення подальшої демократизації губернських земських зібрань [3, с. 110].

Як з'ясував Г. Герасименко, через те, що сфера політичного впливу земських закладів суттєво звузилася, а пріоритети Тимчасового уряду дрейфували до громадських виконкомів, у Петрограді намагалися врятувати значення цензових земств шляхом кооптації до них нових членів. Демократизацією земств займалися ради і громадські комітети, зокрема, Губернський виконавчий комітет Катеринославщини (був вищим органом Тимчасового уряду в регіоні, об'єднував навколо себе усі місцеві громадські організації) доволі тривалий час працював над проектом поповнення земств новими гласними, обговорюючи це питання з Губернською земською управою [4, с. 71, 75, 80-81]. Фіксувалися випадки, коли у кооптації відмовлялися. Наприклад, відповідна заява поміщиків Катеринославської губернії була відхилена Катеринославським земським зібранням, з посиланням на те, що їхні інтереси вже представлені старими гласними. Помітні зміни мали місце і у повітових земствах Катеринославщини [4, с. 101], але нерідко значна частина земців потрапляла під вістрія критики з боку суспільної думки, бо вони залишалися на промонархічних позиціях, або, у кращому випадку, виявлялися недостатніми революціонерами. Часто вони були великими латифундистами, відтак народні маси їм не довіряли, а зосередження владних повноважень у старих цензових земствах згодом могло кинути тінь й на Тимчасовий уряд, який начебто не відразу усунув від влади дискредитовані установи.

Прийнятий 21 травня 1917 р. закон про “Про здійснення виборів губернських і повітових земських гласних” засвідчував пильну увагу Тимчасового уряду до назрілої проблеми реформи органів самоврядування. Схожі пріоритети демонстрував й Генеральний секретаріат Центральної Ради, який взявся за реалізацію земської реформи влітку 1917 р. Загалом відносини земських установ з Центральною Радою та її урядом залишалися неоднозначними. Як вказують О. Завальнюк і В. Стецюк, земства в Україні не лише стояли біля витоків вказаної державної установи, але й здебільшого підтримали її після проголошення I Універсалу у протистоянні з російською владою. Між УЦР та земствами невдовзі налагодила досить тісна

співпраця, оскільки очільники Центральної Ради усвідомлювали значення земського самоврядування у розбудові держави, а особисто М. Грушевський приділив цьому питанню чимало місця у політичній публіцистиці [5, с. 53].

Пильна увага питанням самоврядування простежується за документами Генерального секретаріату, які детально проаналізували вищезазначені науковці. Вони наводять цитати з тексту урядової декларації, де одним з головних завдань ставилась перебудова місцевої й загальнокрайової адміністрації, у тому числі земських управ, “в органічний зв'язок з Центральною Радою”. В іншій декларації, датованій 29 вересня 1917 р., Генеральний секретаріат заявив, що “одним з найважливіших завдань своїх <...> ставить сприяти широкому розвитку діяльності місцевих самоуправ та поширенню їх компетенції”. Але, найважливішим з подібних документів стала відозва “До громадян України” від 27 липня 1917 р., де повідомлялося: “Замість старого цензового земства заводиться справжнє народоправство, і <...> мають одбутися вибори гласних до волосних та повітових народніх рад” [5, с. 54].

Солідаризується з думками О. Завальнюка та В. Стецюка запорізький дослідник В. Гвоздик, який стверджує, що українські політичні еліти прагнули до українізації земств [6, с. 102]. Отже, Київ категорично заперечував доцільність існування старих цензових земств, тому народні ради і управи не могли бути повними аналогами царської системи самоврядування, а радше мали стати прикладом залучення трудових верств суспільства до самоорганізації на усіх рівнях – від сільського до губернського.

Попри неоднозначне, а подекуди і критичне ставлення до земських установ, у регіонах, як говорилося вище, місцеві українські структури намагались брати активну участь у демократизації земств, і через роботу у них впливати на прийняття не лише господарських, але й політичних рішень. За даними газети “Вестник Временного правительства” до Катеринославського губернського земського зібрання, станом на початок червня 1917 р. входило 95 гласних, а існуючі квоти по повітам розподілялися наступним чином: Бахмутський – 13 осіб, Олександрівський, Новомосковський, Павлоградський – по 11, Катеринославський – 10, Верхньодніпровський, Маріупольський, Слов'яносербський – по 8. Окремі міста отримали свою частину місць, зокрема Катеринослав – 6, Луганськ, Маріуполь, Юзівка – по 3 гласних [11, 22 юня]. На Катеринославщині перше засідання демократизованого надзвичайного губернського земського зібрання під головуванням А. Новака відбулося 25 – 29 червня 1917 р. Перед початком роботи зборів, 23 червня, до Катеринославської губернської земської управи надійшов лист від Катеринославської української губернської ради (КУГР), процедура створення якої завершилася на українському національному губернському з'їзді, що працював 21-22 травня 1917 р. У ньому повідомлялося про делегування на земське зібрання 10 членів КУГР у складі: І. Труба, В. Благонадьожин, Ю. Павловський, І. Сокіл, А. Синявський, Ф. Щукін, І. Рудичев, І. Любченко, С. Литварьов, П. Заремба [12, с. 110].

Вони, посилаючись на нормативні документи Тимчасового уряду, взяли активну участь у дискусіях щодо формування порядку денного зібрання та демократизації персонального складу земств. Серед 36 пунктів порядку денного знаходимо 4, які були внесені членами КУГРу – 1) клопотання про допомогу (очевидно йшлося про фінансову підтримку КУГР), 2) про заснування при відділі народної освіти спеціальної комісії, яка займатиметься питаннями запровадження курсів з українознавства, 3) про допомогу українським гімназіям, вчительській семінарії та вчительському інституту, 4) про надання фінансової допомоги “Просвіті” у розмірі 2 тис. крб. Два останні пункти з'явилися у ході роботи зібрання [12, с. 1]. Поданий перелік має очевидну просвітницьку спрямованість, а найперший виступ від фракції (І. Труба) безпосередньо торкався проблеми стану української культури, який оратор охарактеризував як “розтоптану царатом”. Інший акцент І. Труба змістив у бік політико-організаційних інтерполяцій, повідомивши, що українці Катеринославщини обрали губернську раду як свого репрезентанта, тому вони вимагають визнати їх гласними з повноцінними правами. Схожою риторикою позначився виступ його колеги В. Благонадьожина, який передусім зосередився на особливостях створення КУГРу. Доповідач заявив, що вона виникла завдяки революції, за безпосередньої участі українського пролетаріату, і є національною організацією українських робітників та селян, тому має право бути присутньою в роботі органів самоврядування [12, с. 7-9].

Не дивно, що питання про зміну конфігурації представництва у земствах в зв'язку з новими політико-правовими реаліями обговорювали найжвавіше з поміж інших питань. Власне перша доповідь зібрання, виголошена головою Губернської земської управи К. Гесбергом, називалася “Про зміни і доповнення складу гласних Губернського Земського Зібрання”. У ній пропонувалося наділити чотири громадські інституції квотами, яких вони не мали за Земським Положенням, для кооптації гласних – рада робітничих депутатів (4 місця), службовці губернського земства (3 місця), товариство фабрикантів та заводчиків (1 місце), рада з'їзду гірничих промисловців півдня Росії (1 місце). Як говорилося вище, КУГР, апелюючи на тому, що є філією Центральної Ради, претендувала на 10 місць гласних. Окрім заявлених аргументів з боку КУГР, виділимо й інші точки зору. Так, у виступах присутніх йшлося про недотримання встановлених російським урядом норм щодо схеми представництва у земствах майже повсюдно по інших регіонах, тому й на Катеринославщині варто враховувати місцеву специфіку. Інші доповідачі наголошували на необхідності демократизувати земства не за національною чи партійною ознакою, а за соціальним походженням. Зрештою, більшістю голосів (лише двоє утрималося) делегати визнали повноважними гласними на дану сесію представників усіх без винятку груп, обраних за різними схемами квотування, як за пропозиціями Губернського виконавчого комітету Катеринославщини, так і поза ними [12, с. 5-8, 12, 106, 109].

Позитивне вирішення питання потягнуло за собою наступні зміни, наприклад, реорганізацію Губернської земської управи, у роботі якої планували взяти участь члени КУГРу. Таким чином, до фінансової комісії управи увійшов В. Благонадьожин (водночас був обраний до президії земського зібрання, а згодом і головою фінансової комісії), економічної – А. Синявський, просвітницької – І. Труба та Ю. Павловський, спеціальної

комісії – І. Рудичев. Також А. Синявський став головою редакційної комісії, яка складалася з трьох осіб, і повинна була обробляти усі прийняті резолюції. І. Труба увійшов до числа 10 членів Губернської земської управи, новим головою якої став А. Новак [12, с. 17, 33-34, 38, 44, 72-73]. Варто також відзначити, що з фракцією КУГРу активно співробітничали ті делегати від повітів, які були членами українських соціалістичних партій, хоча формально КУГР не представляли. Зокрема, М. Панасенко (УПРС), мешканець Павлоградського повіту [12, с. 1, 4-5].

Зазначені кадрові зміни стали основою для вирішення тих питань, які члени Катеринославської української губернської ради ставили на початку роботи зібрання. Вже 27 червня фінансова комісія попросила земців надати КУГР суму в розмірі 30 тис. крб. на організаційно-просвітницькі потреби. Аргументаційну сторону клопотання знову виголошував І. Труба, який з нотками критики звернув увагу делегатів на той факт, що члени української фракції є не лише громадськими активістами, але й представниками Центральної Ради, яку слід "признати за орган, котрий об'єднує всю Українську людність", її ідеалом є соціалізм, Київське, Полтавське та Подільське губернські земства вже визнали її та І. Універсал, а вони будуть й надалі надавати допомогу селянству для забезпечення ним своїх культурницьких потреб [12, с. 47, 49]. Гласні, погодившись з наведеними аргументами, вирішили виділити кошти на українознавчі студії, підтримати "Просвіту" на суму 3 тис. крб., сприяти облаштуванню української гімназії, вчительського інституту, семінарії, допомогти у роботі лекційно-агітаційної комісії, члени якої планували організувати читання лекцій з історії, літератури, етнографії, політики за рахунок залучення осіб, рекомендованих КУГР [12, с. 165-168, 227-229, 258-265].

Виступ І. Труби викликав до життя палку полеміку навколо шляхів розвитку революції й ролі в ній Центральної Ради. Зокрема, Ю. Павловський, як і його колега, наголосив на тому, що Центральна Рада є об'єднуючим соціалістичним проектом, бореться з економічним занепадом, тому потребує грошей для агітації на селі. Підтримав клопотання КУГРу делегат від Всеросійської селянської спілки Я. Строменко. Відмінну думку мали члени фракції ради робітничих і солдатських депутатів Катеринослава, оскільки під час голосування вони утрималися, навіть попри те, що самі просили надати їм аналогічну суму коштів що й КУГР. Зрештою, більшістю голосів (47 проти 1, 28 утрималося) зібрання все таки прийняло позитивне рішення [12, с. 50].

Невід'ємною частиною культурницьких трендів у роботі фракції КУГР стала боротьба за реорганізацію часопису "Народная газета". Д. Дорошенко особливі заслуги в земській роботі загалом, і газетній справі зокрема відводив І. Трубі [13, с. 62]. Дана теза не піддається сумніву, але слід визнати дієвість й інших земців, членів української фракції. Так, у дискусіях безпосередню участь взяв Ю. Павловський, який від імені своєї групи заявив: "<...> Хочемо мати не якісь розрізнені клаптики, а суцільну українську газету, яка інформувала досить повно як українців так і великоросів нашої губернії". Він також запропонував скоригувати тональність матеріалів у "соціалістичному безпартійному напрямкові", вимагав переведення половини газетної площі на українську мову, насамперед друкувати статті, хроніку і телеграми, які пов'язані з діяльністю Центральної Ради й подають відомості про український рух, адже газета виходить на народні гроші, отже мусить бути україномовною. Мовні питання не викликали палких дискусій, оратори лише звертали увагу на технічні труднощі, що можуть бути пов'язані з шрифтом, редагуванням тощо [12, с. 80-82].

Восени 1917 року відбулися перевибори земств, зокрема повітові земства обирали гласних губернських земських зібрань. Згідно з правилами Тимчасового уряду, губернські земські зібрання склалися з гласних, яких обирали повітові земські зібрання і міські думи. Катеринославська Губернська управа всіляко підганяла повіти з виборами гласних, а на 15 грудня було призначено засідання Катеринославського губернського зібрання [4, с. 163]. Але відомі нам джерела не дають можливості простежити за діяльністю української фракції в губернських земських структурах після червня 1917 р. навіть попри те, що переживаючи чималу фінансову кризу, у жовтні – листопаді земці брали безпосередню участь у конструюванні влади [4, с. 211]. А П. Тригуб запевняв, що майже всі думи і земства після більшовицького державного перевороту визнали владу Центральної Ради і стали активними провідниками її політики [1, с. 25-26, 28].

Отже, відразу після падіння царизму роль земських інституцій у конструюванні нової революційної влади суттєво зросла. Їхні представники взяли безпосередню участь у формуванні регіональних владних мезоеліт, які концентрувалися навколо громадських комітетів та інших управлінських утворень. Зважаючи на суспільні настрої й недовіру до цензового принципу виборів органів самоврядування, Тимчасовий уряд був змушений розпочати демократизацію земств та готувати правову базу для їх переобрання. Центральна Рада та Генеральний секретаріат, не заперечуючи базові принципи існуючої системи місцевої влади, прагнули модифікувати її, переорієнтувавши до своїх програмних установок, спрямованих на залучення широких верств суспільства до самоврядних структур. На Катеринославщині місцева філія Центральної Ради, остаточно створена в травні 1917 р. у вигляді української губернської ради, взяла активну участь як у демократизації земств, так і в їхній роботі, поставивши на порядок денний вирішення цілої низки питань, здебільшого у сфері просвітництва. Неформальним лідером "української фракції" у губернських земських інституціях, яка складалася з 10 осіб, був І. Труба, а серед більшості гласних висунені пропозиції щодо надання фінансової та організаційної допомоги КУГР, "Просвіті", вчительським курсам тощо знаходили розуміння та підтримку.

Джерела та література

1. Тригуб П. М. Ліквідація міських дум і земств у період боротьби за встановлення і зміцнення Радянської влади на Україні (грудень 1917 р. – березень 1918 р.) // Питання історії народів СРСР. – Харків: Видавництво Харківського ордена трудового Червоного прапора державного університету імені О. М. Горького, 1972. – Вип. 13. – С. 24-31.
2. Старцев В. И. Внутренняя политика Временного правительства первого состава. – Ленинград: Наука, 1980. – 256 с.

3. Сенцов А. А. Борьба народных масс за демократизацию местного управления в России накануне Октября // Советское государство и право. – 1984. – №6. – С. 108-114.
4. Герасименко Г. А. Земское самоуправление в России. – М.: Наука, 1990. – 264 с.
5. Завальнюк О. М., Стецюк В. Б. Земства Поділля в добу Української революції 1917 – 1920 рр. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. – 220 с.
6. Гвоздик В. С. Земства України в умовах революційних потрясінь 1917 року // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Вип. XXIX. – Запоріжжя: ЗНУ, 2010. – С. 98-105.
7. Матвієнко Т. О. Земства України в контексті процесу формування інституту комісарів Тимчасового уряду в березні – травні 1917 року // Історична пам'ять. Науковий збірник. – 2010. – №1. – С. 93-102.
8. Матвієнко Т. О. Борьба за демократизацию земств Украины (березень – травень 1917 р.) // Гілея: науковий вісник. – К., 2010. – Вип. 38. – С. 54-63.
9. Басара Г. Б. Українське провінційне місто як політичне та соціокультурне явище у добу національно-демократичної революції (березень 1917 – квітень 1918 рр.): Автореф. дис... канд. істор. наук: 09.00.12. – К., 2003. – 20 с.
10. Нарис історії Української революції 1917 – 1921 років. У двох книгах. Книга перша. – К.: Наукова думка, 2011. – 390 с.
11. Вестник Временного правительства. – 1917.
12. Журналы заседаний Екатеринославского губернского Земского собрания демократического состава (чрезвычайная сессия 25 – 29 июня 1917 года). – Екатеринослав: Типография Губернского Земства, 1917. – 276 с.
13. Дорошенко Д. І. Історія України, 1917 – 1923 рр. В 2-х томах: [Репринтне відтворення видань 1932 р., Ужгород]. – Б. м.: Б. п. – Т. 1. – 437 с.

Винцовский Т. С. Екатеринославская украинская губернская рада в работе губернского земства в период революции 1917 года

В представленной публикации анализируются изменения в системе организации местной власти в ходе революции 1917 года. Автор, изучив наследие советской и современной исторической науки, исследовал участие Екатеринославской украинской губернской рады в работе губернского земского собрания. Акцентируется внимание на кадровом потенциале украинской фракции в земском учреждении, на актуальных вопросах политического и культурного развития Украины и региона, которые находились в поле зрения представителей украинской губернской рады.

Ключевые слова: революция, земства, Временное правительство, Екатеринославская губерния, Центральная Рада, украинская губернская рада

Vintskovs'kyi T. S. The Katerynoslav Ukrainian Provincial Council in the provincial Zemstvo during the Revolution of 1917

The changes of the local authorities organization during the revolution 1917 are analyzed in presented publication. The author examined legacy of soviet and modern historical science and investigated participant of the Katerynoslav Ukrainian Provincial Council in the functioning of the Provincial Zemstvo Assembly. The author focus attention to the personnel potential of Ukrainian fraction in Zemstvo and to the actual problems of political and cultural development of Ukraine and region, which were in the field of vision of the Ukrainian Provincial Council delegates.

Keywords: revolution, the Zemstvo, the Provisional Government, Katerynoslav province, the Central Rada (Council), the Ukrainian Provincial Council.

УДК 324:94(477)"1917"

Т. О. Матвієнко

РЕЗУЛЬТАТИ ВИБОРІВ ДО ВОЛОСНИХ ЗЕМСТВ В УКРАЇНІ 1917 р.

Аналізується політична активність сільської громадськості на виборах у волосне земство влітку – восени 1917 р. Виборча кампанія до дрібної земської одиниці проходила на демократичних принципах всезагальності, рівності, таємності і прямого виборчого права. Всі вище перераховані принципи проголошувалися в травневому законі Тимчасового уряду в 1917 р. Висвітлюються результати виборчої кампанії. Доводиться, що вибори носили становий, а не політичний характер. До земств були обрані переважно представники від селян, а не висуванці політичних партій. Серед останніх найбільшим виявився вплив на виборах партії соціалістів – революціонерів.

Ключові слова: волосне земство, волосні управи, вибори, демократизація, абсентеїзм.

Важлива задача на сучасному етапі розвитку незалежності України – це формування системи органів місцевого самоврядування. Питання про вибори до цих органів є актуальними в наш час, оскільки відіграють неабияку роль в політичному житті країни. Демократичні вибори в органи місцевого самоуправління визначаються рівнем розвитку різних політичних сил і інтересами соціальних груп. Тому актуальною постає потреба вивчення першого досвіду проведення демократичної виборчої кампанії в Україні. Зокрема, значний інтерес в цьому сенсі складає доба Української Центральної Ради (березень 1917 р. – квітень 1918 р.), коли після повалення російського самодержавства відбувався бурхливий процес проведення виборів до земств на засадах демократизації.

Слід зазначити, що незважаючи на суспільно-політичну й практичну актуальність проблеми проведення виборчої кампанії та становлення волосних земств як демократичних самоврядних інституцій за доби Центральної Ради, вона залишається маловивченою. Це попри те, що значний інтерес до земств засвідчено вже в працях безпосередніх учасників революційних подій 1917 року. В цьому контексті привертають до